УДК 821.161.3

ПІСЬМЕННІК ДЗВЮХ ЭПОХ (ДА 100-ГОДДЗЯ ІВАНА ШАМЯКІНА)

Студэнт – Гільдзюк К.В., 46 тс, 1 курс, ФТС
Навуковы кіраўнік – Занкавіч А.П., канд. філал. навук, дацэнт
УО «Беларускі дзяржаўны аграрны тэхнічны ўніверсітэт», г. Мінск, Рэспубліка Беларусь

Анатацыя. У артыкуле разглядаецца творчая спадчына майстра беларускага слова – Івана Шамякіна. Яго творы парысвечаны лёсу тых людзей, у чыё дзяцінства ўварвалася Вялікая Айчынная вайна і асіраціла іх. Малюючы сваіх герояў, мужнымі і сумленнымі, аўтар ставіць у творах вострыя маральна-этычныя праблемы.

Ключавыя словы: майстар слова, мастацкая проза, творчая спадчына, маральна-этычныя праблемы.

Больш за шэсцьдзясят гадоў аддана служыў нацыянальнай літаратуры прызнаны майстар слова Іван Пятровіч Шамякін. За гэты час ім напісана шмат буйных твораў мастацкай прозы, п'ес і сцэнарыяў, выдадзена некалькі кніг публіцыстыкі – усе яны ўвайшлі ў скарбніцу нацыянальнай культуры. Іван Пятровіч Шамякін – яркі прыклад пісьменніка-грамадзяніна, які прысвяціў свой велізарны талент служэнню Айчыне і беларускай літаратуры. Ён – Герой Сацыялістычнай Працы, народны пісьменнік Беларусі, акадэмік Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, лаўрэат Дзяржаўных прэмій Беларусі і СССР, прэміі Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва, адзін з нямногіх беларускіх літаратараў, якога паважліва называлі “жывым класікам”.

Нарадзіўся пісьменнік 30 студзеня 1921 года ў вёсцы Карма Добрушскага раёна Гомельскай вобласці ў сялянскай сям'і. Яго вёска размяшчалася практычна на мяжы трох дзяржаў – Расіі, Беларусі і Украіны. З дзяцінства хлопчык чуў адразу 3 мовы і іх дыялекты. Аднак з-за таго, што бацька Шамякіна быў ляснічым, сям'я будучага пісьменніка часта пераязджала з месца на месца. Жыццё ў шматлікіх леснічоўках прывучыла будучага пісьменніка любіць багатыя родныя краявіды. Там ён упершыню, яшчэ зусім малым хлопчыкам, адчуў і ўбачыў драматычную складанасць жыцця, яго непрывабныя і страшныя рысы.

Хлопца цягнула да літаратуры. У тэхнікуме будучы пісьменнік пачаў пісаць вершы і стаў актыўным членам літаратурнага аб'яднання пры газеце “Гомельская праўда”.

У творчай спадчыне Івана Шамякіна – 12 раманаў, 26 аповесцяў, 10 п'ес, дзесяткі апавяданняў, велізарная колькасць артыкулаў і нарысаў, дзённікі. Дарэчы, толькі ў 2014 годзе было завершана выданне найбольш поўнага з усіх існуючых і першага навукова каментаванага збору твораў, у падрыхтоўцы якога прымалі ўдзел дачкі пісьменніка Таццяна і Алеся. У 23-х тамах аб'ядналася ўсё створанае Шамякіным за больш чым шэсцьдзесят гадоў творчасці.

Усё жыццё пісьменніка і яго творчасць – адно цэлае, пры гэтым ён сапраўды прафесійны пісьменнік. 4 лютага 2001 года 80-гадовы народны пісьменнік Беларусі Іван Шамякін запісаў у сваім дзённіку: "Я прызнаюся адкрыта: не будзь прыстанішча фантазіі, не будзь іх, гульняў і забаў складальніцтва, творчасці, мастацтва, зноў і зноў пасля кожнага заканчэння вабных далей, да новых прыгод і новым хвалюючым спробам, не будзь іх, спакушаць да ўсё больш настойліваму іх працягу, – я б не ведаў, як жыць, а не тое што даваць парады ці павучаць... Маё жыццё і яе плён на ўвазе. Калі ёсць у гэтым нейкі чалавечы прыклад, здольны дапамагчы, хай ім і скарыстаюцца і не патрабуюць ад старога новых мудрасцей” [3].

Творчасць Івана Шамякіна апавядае пра лёс тых, у чыё дзяцінства ўварвалася Вялікая Айчынная вайна і асіраціла іх. Малюючы сваіх герояў, працаўнікоў вёскі, мужнымі і сумленнымі, працавітымі, шчодрымі душэўна, аўтар ставіць у рамане вострыя маральна-этычныя праблемы. Творы пісьменніка забяспечваюцца яго біяграфіяй, жыццёвым і духоўным вопытам, уласцівым яму пачуццём шляху, а таксама бесперапынным рухам самой літаратуры, што ў сваёй сукупнасці таксама знаходзіць адлюстраванне ў яго кнігах.

Іванам Шамякіным напісана шмат твораў, і ўсе яны стаяць побач з раманамі і аповесцямі Якуба Коласа, Максіма Гарэцкага, Кузьмы Чорнага, Міхася Лынькова, Міхася Зарэцкага, Івана Мележа і іншых пісьменнікаў, складаюць шматтомны летапіс мінулай эпохі, ярка і ўсебакова раскрываюць лёс беларускага народа ў XX стагоддзі. Кожная яго кніга ўтрымлівае каштоўны духоўны і маральны змест, а гэта дае нам магчымасць адчуць і зразумець, як жылі людзі ў пэўны час, што іх хвалявала, у што яны верылі, аб чым марылі.

Іван Шамякін заўсёды трымаў руку на пульсе часу. Для сваіх твораў ён выбіраў актуальныя пытанні, якія хвалююць грамадства, з усёй сілай таленту і абвостранага грамадзянскага пачуцця ўздымаў найважнейшыя сацыяльныя і маральна-этычныя праблемы сучаснасці.

Творчасць Івана Шамякіна атрымала ўсенароднае прызнанне і любоў як у Беларусі, так і за яе межамі. Яго раманы, аповесці і апавяданні перакладзены на многія мовы свету.

Іван Пятровіч Шамякін – яркі прыклад пісьменніка-грамадзяніна, які прысвяціў свой велізарны талент служэнню Айчыне і беларускай

літаратуры. Кнігі пісьменніка выходзілі мільённымі тыражамі, пакараючы чытачоў інтрыгуючымі сюжэтамі і вострымі жыццёвымі тэмамі, перакладаліся на многія мовы свету, ператвараліся ў сцэнары кінафільмаў і тэатральных пастановак. Ён сам стаў не толькі народным пісьменнікам Беларусі, а сапраўды класікам нацыянальнай літаратуры XX стагоддзя яшчэ пры жыцці.

1. Беларускія пісьменнікі: біябібліягр. слоўн.: у 6 т. / пад рэд. А.В. Мальдзіса; рэдкал.: І.Э. Багдановіч [і інш.]. – Мінск: БелЭн, 1995. – Т. 6. – С. 315–332.

2. Бельскі, А. Беларуская літаратура ў кантэксце традыцый і сучаснасці / А. Бельскі. – Мінск: Зміцер Колас, 2017. – С. 159–196.

3. Тычына, М. Усё чалавечае: развагі пра творчасць І. Шамякіна / М. Тычына // Роднае слова. – 2001. – № 1. – С. 8–14.

УДК 821.161.3

НА ЗЯМЛІ НЕ ЗГАСНЕ СЛЕД (ДА 100-ГОДДЗЯ ІВАНА МЕЛЕЖА)

Студэнт – Русецкі І.А., 46 тс, 1 курс, ФТС
Навуковы кіраўнік – Занкавіч А.П., канд. філал. навук, дацэнт
УО «Беларускі дзяржаўны аграрны тэхнічны ўніверсітэт», г. Мінск, Рэспубліка Беларусь

Анатацыя. У артыкуле раскрываецца жыццёвы і творчы шлях Івана Мележа. Асноўнае месца ў творчасці Івана Мележа займае трылогія “Палеская хроніка” (“Людзі на балоце”, “Подых навальніцы”, “Завеі, снежань”). У творы апісана жыццё палескай вёскі 1920–1930-х гадоў.

Ключавыя словы: творчасць, зборнік апавяданняў, трылогія, цыкл палескіх раманаў, быт беларускага Палесся.

Іван Мележ нарадзіўся 8 лютага 1921 года ў сялянскай сям'і: бацька – Павел Фёдаравіч, маці – Марыя Дзянісаўна. У 1938 годзе з адзнакай скончыў школу ў Хойніках, працаваў у Хойніцкім райкаме камсамола. У 1939 годзе паступіў у Маскоўскі інстытут філасофіі, літаратуры і гісторыі, на першым курсе быў прызваны ў Чырвоную Армію.

Улетку 1940 года прымаў удзел у далучэнні Бесарабіі і Букавіны. Падчас Вялікай Айчыннай вайны ваяваў пад Мікалаевам, Лазоваю, Растовам-на-Доне, у 1941 годзе быў паранены. У 1942 скончыў курсы палітработнікаў і быў адкамандзіраваны ў 51-ю стралковую дывізію супрацоўнікам газеты.

Пасля паўторнага ранення Мележ быў накіраваны ў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, працаваў выкладчыкам ваеннай падрыхтоўкі.